

BOHEM, Endre (Andrew Gordon Boehm)

*Arad, May 1-1900

A PÁL-UTCAI FIUK

Irta: ERDÖDY LILLY

Azt hiszem minden magyart, a szülőhazában és szerte a világon örömmel és büszkeséggel töltött el az a hír, hogy az első amerikai magyar koprodukciós filmet, Molnár Ferenc örökéletű regénye, a "Pál uccai fiuk" filmváltozatát Academy Awardra jelölték.

Erdody Lilly

Akinek ez a filmalkotás köszönhető: Bohém Endre, hollywoodi író és producer. 1921-ben jött Amerikába, Hollywood előtt Himlervillen, a bányászvárosban dolgozott, munkatársa volt a Bányászlapnak és postamesterként is működött, ebből az időből őriz egy saját maga által kiállított Money Order-t.

Hollywoodon dramaturgja volt a Columbiának, számos Western filmet írt, azonkívül a "Rawhide" című TV sorozatos, írta és prodátálta amely 7 évig volt műsoron.

Tehetségével csak szerénysége nagyobb. Mégis sikerül intervjura bírnom, mert meghívott a "Pál uccai fiuk" vetítésére, amit a Screen Directors Guild-ben tartottak az Akadémia tagjai számára. Ebben a hangulatban kezdem kérdezni a csodálatos filmalkotás létrejöttéről.

"Régi álmom volt a Pál uccai fiukból filmet csinálni. Magyarországon kétszer csináltak filmet belőle, azután egyszer Németországban és egyszer Hollywoodon, a világhírű rendező, Borzage, a 30-as években. Ezt sajnos elrontották, félreértették Molnár témáját, amely háboruellenes és a kisember küzködését mutatja be, a Columbia pedig egy háborut dicsőítő filmet készített belőle. Kissé nehéz volt a jogokat megszerezni, részben a Columbiától, részben Molnár özvegyétől Darvas Lilitől, de sikerült megkapni. Természetesen szó sem lehetett máshol készíteni a filmet, mint Ru-

dapesten, ahol a Molnár regény cselekménye megtörtént. Amint megkaptam a jogokat, elutaztam Budapestre. A legkitünőbb rendezőnek Fábri Zoltánt találtam és kiderült, hogy gyerekkori álma volt a Pál uccai fiúk. Kiváló rendezőnek ismerik el, valóban az, számos nagyszerű filmet csinált már. Volt még egy kis akadály: én ezt a filmet a világpiacra számтам és angolul akartam elkészíteni. Ez ellen eleinte kifogás merült fel, elképzelhetetlennek tartották, hogy magyarokon kívül másokat is érdekeljen ez a Józsefvárosi történet. Megmagyaráztam, hogy ez sokkal emberibb, minthogy leszűküljön Józsefváros határai közé. Angliából tizenegy gyerek-színészt vittem át Magyarországra, egy változatot angolul és egyet magyarul készítettünk."

— Csodálatosak ezek a kis gyerekszínészek, különösen tetszett nekem Nemecek alakítója Anthony Kemp. Megható a szegény, rosszul táplált józsefvárosi proletárgyerek szerepében, lapátfogáival, hetyke kis kalapjával, rettentő ügybuzgalmával, becsületességével. Egy kis bájos, melegszívű hős... A többiek is, Boka, Geréb, Csónakos alakítói... Kár, hogy Molnár Ferenc már nem él és nem láthatta a filmet, ezt a filmet, amely olyan, ahogy ő írta meg a Pál uccai fiukat...

"Budapestén találkoztam Molnár Ferenc hugával, Erzsébettel, aki 88 éves korát meghazudtolóan eleven, fürge, jóhumoru. Elvittem a grundra, könnyes lett a szeme és amikor meglátta a gyerekszínészeket, közöttük Anthony Kempet, felsikoltott: 'Ez a Nemecek!' Érdekes, hogy ez a kisfiú megtanult magyarul, budapesti módon. Mindenki szerette, mindenki meg akarta ölelni és amikor a film vágónője, Széchenyiné azt mondta — magyarul — hogy: 'Te Tony, én meg foglak venni féged' — akkor Tony ránézett, kacsintott egyet és azt kérdezte: 'Forintért?'"

— Bevallom, hogy nekem is könny szökött a

szemembe, amikor megláttam a grundot. Olyan, amilyenek Molnár leírta. Pedig már nem létezik, hiszen lebontották és ott bérház épült.

“Ezt a Visegrádi ut és Gogol ucca sarkán építették a felvételekre.”

— Feltűnt nekem, milyen gonddal készült minden, a kellékek kiválogatása, a szegény józsefvárosi szabómester egyszóba-konyha lakása, az iskola, az öltözékek, az egész környezet a századfordulói Budapestet hozzá a vászonra. A kintorna, a ráfestett angyalokkal és a régidivatu körhinta...

“Az valódi, egy emlék a múltból.”

Elbucsuzom Bohém Endrétől. Az előadás után nem tudtam aludni, kavarogtak lelki szemeim előtt a képek: a Fűvészkert, a szelid kis Nemecek, a harcias Acs Féri, hallottam a verkli hangját... Olyan a film, amilyenek Molnár megálmodta-szózat a béke mellett. Bemutatja a háboru hiábavalóságát, mert bár győztek a Gitt Egyletesek a grundon, amit a vörösingések el akartak venni tőlük, mégsem maradt az övük... Nemecek nősi halált halt a grundért, ahol a győzelem utáni napon beleszólt az üzlet, az élet, megkezdtek egy bérház építését...

Bohém Endre is jól tudja, mennyi szenvedést hoz a háboru. Apja az első világháboruban hősi halált halt. Sokgyermekes édesanyja nem tudott a családjáról gondoskodni, ezért jött a legidősebb fiu Amerikába, hogy segítse őt innen. És most, ennyi évtized után valóra vált álma, filmre vihette a Paul uccai fiukat, hogy ezen keresztül is Molnár Ferenc eszméjével hirdethesse a háboru hiábavalóságát... Köszönjük neki a kitartó harcot, amit ezért folytatott és újabb dicsőséget szerzett a magyar tehetségnek.